

הילד שולח תמונות עירום באייפון? מה קורה לנפשו על פי פרויד

העולם הדיגיטלי מסייע לילדים ובני נוער להוריד את סף הבושה ביתר קלות. במיוחד אפליקציית סנאפצ'ט, שהתמונות הנשלחות בה משמידות את עצמן מיד וכך מאפשרות פורקן ליצרים מיניים ותוקפניים

אלון וסרמן

הגידול המשמעותי במספר המשתמשים בסנאפצ'ט, במיוחד בגיל הנעורים, מעורר סקרנות – מדוע האפליקציה הזאת כל כך פופולרית? מה מניע ילדים לשלוח תמונה או סרטון שנעלמים בתוך מספר שניות לאחר הצפייה בהם? סנאפצ'ט ("שיחה חפוזה") היא אפליקציה שבאמצעותה יכולים המשתמשים לשלוח תמונות וקטעי וידיאו, שעליהם ניתן להוסיף גם כיתובים וציוורים, לאנשי הקשר שלהם ולקבוע לכמה זמן יוכלו לראות אותם (הטווח הוא בין שנייה ל-10 שניות). לאחר זמן זה ההודעה תיעלם ממכשיר מקבל ההודעה. עם זאת, מקבל ההודעה יכול לנסות לעשות צילום מסך, לתעד את התמונה, והשולח מקבל על כך הודעה. אפשרות אחת של סנאפצ'ט היא לשלוח את התמונה למשך 24 שעות. חלק נכבד מהרעש סביב סנאפצ'ט נובע מה"סקסטסינג" (שליחת הודעות ותמונות בעלות תוכן מיני מרומז או ברור) שמציעים המשתמשים, ברובם בני נוער וצעירים. בתקשורת החברתית הדיגיטלית, כאשר מתחבאים מאחורי מסך כזה או אחר, חלקנו

מורידים את סף הבושה, לעתים עד כדי אובדן בלמים התנהגותיים וחברתיים. ניתן לנתח את השלכות התקשורת הזאת, והסנאפצ'ט בתוכה, לפי מודל הנפש של אבי הפסיכואנליזה זיגמונד פרויד ("המודל הסטרוקטורלי"). הוא ניתח את הנפש כמבנה המורכב משלושה מרכיבים – סתמי (id): מרכיב היצרים הטבעיים של הנפש, כגון יצר המין ויצר התוקפנות, שקיים מרגע היוולדנו, פועל על פי עיקרון העונג ומחפש פורקן; האני העליון (super ego): המרכיב המופנם של דרישות המוסר וצורכי החברה, השואף להתנהגות נורמטיבית גם על חשבון הצרכים האישיים, שנבנה באמצעות הפנמת הסביבה החיצונית (כגון הורים ומוטיבים חינוכיים נוספים); האני (ego): מרכיב הבקרה והמודעות השואף לאיזון על פי עיקרון המציאות. הוא מסוגל לעלול בתמי ולווסת את האני העליון. כך, הוא מתווך ביניהם באופן שמאפשר להתמודד עם המציאות. על האני מופעל תמידית לחץ דריכוני – לחץ הסתמי לפעול לפי הדחפים ולחץ של האני העליון לפעול לפי הנורמות. מה שקורה לבני נוער ברשתות חברתיות בכלל, ובאפליקציה כמו

משתמשי הסנאפצ'ט – קווים לדמותם

בני נוער מצלמים סלפי בחגיגות ליל כל הקדושים בגרמניה, בחודש שעבר צילום: וויטרס

89%	לבנים בני 16-25
88%	הטרוסקסואלים
72%	לא במערכת יחסים
47%	התחילו להשתמש בגלל חברים
76%	היו במצב רוח טוב כששלחו את המסרים
50%	שלחו סלפי במסר האחרון שלהם

הרוב מדווחים כי הסיבות העיקריות לשליחת הן: הרצון לתקשר ולשתף תוכן מצחיק, אישי ורגשי

מקור: סקר שפורסם בכתב העת Computers in Human Behavior, 2015

למשל, נער שלא מעז להעיד על משיכתו לנערה בתקשורת "של פעם", פנים אל פנים, עלול להרשות לעצמו לשלוח לה סקסטסינג פרובוקטיבי בקלות יתרה. השליחה הזאת נחשבת לתורניים ללא בקרה. כך, הוא מסיר מעצמו אחריות ופיקוח עצמי.

לנערים, אך מצב זה פחות נפוץ. זאת מכיוון שהנורמות החברתיות הקשורות במיניות שלהן (שמופגמות כאמור באני העליון) הרבה יותר נוקשות.

משום שההודעה מיד תשמיד את עצמה, הנמען נדרך כולו ומשקיע בה את כל משאבי הקשב שלו. כך, צירוף הלך הרוח ה"משתולל" של שולח המסר והלך הרוח הממוקד של הנמען יוצר עוצמה חדשה שאינה מוכרת משימוש ברשתות חברתיות אחרות, שעלול לה לגרום לפגיעה הדדית. מאמר שעוסק בהשלכות המשפטיות של סנאפצ'ט, שפורסם ב-2013 בכ"תב העת Richmond Journal of Law & Technology, מסיק כי יש לאפשר את השימוש בה מגיל 18 וכי קיים צורך דחוף בהטמעת תוכניות חינוך לצמצום סקסטסינג.

כיום הורים רבים מתקשים לעקוב אחר העולם הדיגיטלי שילדם נחשף אליו ואינם מודעים לפוטנציאל הגבוה לפגיעה רגשית. סנאפצ'ט מאפשרת לילדים ובני נוער להיות מונעים מיצריהם, תורפניים ומשוחחריים מעכבות, לכן עלולה לפגוע גם בנמנעיהם. וכך, גם אני מצטרף להמלצה להגביל את גיל השימוש בה ל-18, ובנוסף ממליץ להורים להיות ערניים למסרים חריגים שילדיהם מקבלים.

ד"ר אלון וסרמן הוא נירופסיכולוג ופסיכולוג סיקומי מומחה והמנהל המקצועי של "חברים" – טיפול קבוצתי לטיפול בשינויים חברתיים לילדים ובני נוער

התמונה מכריתה ללא ניקו נע בין 0.8% (אצל חולים לא מורחבת) ו-50% (אצל חולים מורחבים). שכן, בהיעדר ניקו עולה בעת הניתוח הסיכון להתפוצצות הכיס ולהתפשטות הזיהום ממנו לאיברים נוספים וכך עולה הסיכון למוות. הניקו מאפשר לה משיך לנסות טיפול תרופתי עד לכריתה ומבטל את הסכנה להתפוצצות הכיס.

רוב האנשים אינם מודעים לאבני המרה. דלקת מתפתחת כשהן מתחילות לנדוד

יש לציין עם זאת כי ניקו הוא אמנם פעולה זעיר פולשנית, אך היא אינה נטולת סכנות כגון די-השאלה האם יש הצדקה לבצעו

הורים כמקור לכאבים

ילדים עשויים להאמין שהוריהם הם הסיבה לייסורי גדילתם, וההורים מגיבים לכך רגשית ולא עניינית ולכן עשויים לא להכיר בקשייהם

עמית אדלשטיין

להכיר בקושי של הילד באותו הרגע, ולאחר מכן הם עשויים להתמלא ברגשות אשם. כלומר, ההורים או דוחים את הכאב של הילד או מזדהים עמו, וכך הוא נתפס או כתוקפן או כקורבן. לרוב הם אינם מסוגלים להביט בו במבט אובייקטיבי, חיצוני, משוחרר מסנטימנטליות. מבט כזה נדרש לשם התייחסות עניינית לילד, שלא מונעת מרגשות כגון פגיעה או עלבון. התייחסות שמונעת מרגשות כמעט תמיד תגרום לתגובה רגשית נגדית, כגון רצון להעליב בחזרה.

ההורים דוחים את הכאב של הילד או מזדהים עמו, וכך הוא נתפס או כתוקפן או כקורבן

כדי שההורה יוכל לעבד את רגשותיו של הילד בעימות ביניהם ולהבין את כאבו, הוא צריך להיות מסוגל להביט עליו מהצד הרגעי. לכן למשל, יש להבין כי אם הילד תוקף את ההורה או מתלונן בפניו – ייתכן שהוא סובל מאותם קשיים מובנים, ייסורי הגדילה, שההורה הוא כאמור שותף טבעי להם, ולא להגיב ממקום רגשי לא מעובה. כך, הורים צריכים להפעיל מסננת כאב – לנקות את הרעלים (הפגיעה או העלבון, הרגשות הגרמניים) כדי לגלות את מקור הכאב האמתי של הילד. ייתכן כי או יוכח לו להגיב לסיטואציה הקשה כמו אותו רופא, שיכול היה להרגיש משהו מהכאב בעצמו ולהביע עליו צער, וכאשר אותם הורים יפנו לידם בחום, דאגה ואכפתיות למרות ההתקפה או התסכול שלו, הם יוכלו לייצר בסופו של דבר תגובה רגשית יותר, שמכירה בכאב, ולהבין שהתלונה של ילדם נובעת מתוך סבל. כך, בתנועה שההורים עושים בין פנים לחוץ, בין המציאות הבלתי נמנעת לרגשות של הילד, הוא מפנים את התנהגותם ולומד בעצמו גם להזדהות וגם להרחיק ולהתבונן מבחוץ. וכך, הוא יגדל להיות מבוגר שומדע לרגשותיו באופן שומדע יוכל להגיב לעולם מחוץ, ומאידך יוכל להגיב ומאפשר לו להשיג את מטרותיו.

עמית אדלשטיין הוא פסיכולוג קליני המטפל בילדים, נוער ומבוגרים עורכת המדור: רונה מור rona.mor@haaretz.co.il

למנוע התפוצצות של כיס המרה

אבנים בכיס המרה עלולות לזוהמו ומחייבות את כריתתו. אך כריתה במצב מודלק עלולה לסכן חולים מורכבים. כיצד ניקו עשוי לסייע להם

אלי עטר

כיס המרה הוא איבר המאחסן את נוזל המרה הנוצר בכבד לא-חר אכילה (בעיקר של מזון שר-מני) ומורים אותו למעי לסיוע בספיגת המזון. לעתים נוזל המרה מתגבש ונוצרות ממנו אבנים – אבני מרה. מדובר בתופעה שכוחה שגורמי הסיכון המרכזיים לה הם כולסטרול והרינון. נר-זל מרה מורכב למעשה ממלחים שמכילים כולסטרול, ולכן עודף כולסטרול גורם לעודף במלחים אלו ומעודד התגבשות של אבנים. ובהיריון – שק ההיריון לוחץ על מוצא כיס המרה וכך עלול לגרום לנחול המרה לעמוד, לשקוע ולהפוך לאבנים. רוב האנשים שיש

להם אבני מרה אינם מודעים להן כיוון שלרוב הן לא גורמות לתלונות או למחלות. אך בחלק מהמקרים הן עלולות לגרום לדלקת חריפה בכיס המרה, ולכן גם אם הן מתגלות במקרה (למשל בהדמיה לצורך רפואי אחר) – מומץ לץ לעבור כריתה של כיס המרה. או כיצד מתפתחת דלקת בכיס המרה? האבנים, בעיקר הקטנות שבהן, עלולות להתחיל לנדוד ולחסום את צוואר הכיס או את צינור המרה הראשי. בנוסף, חיידקים שנמצאים בכיס (חיידקי מעי ברובם) מייצרים באופן טבעי גז (לדוגמה CO2) והוא לא יכול לצאת מהכיס בגלל החסימות. כך, בשל הגז ונוזל המרה שאינם יכולים לצאת ומצטברים,

כ-25% מהחולים ללא משתפרים בעקבות המנוחה, הזונה התוך-ורידית והאנטיביוטיקה, וחשופים לסיכונים כגון התנהגות כוה הכיס בשל התרחבותו. כדי לא לכרות את הכיס שלהם במצב אקוטי זה, שבו הוא תפוח, מקובל להחזיר אליו דרך העור צינור רית דקה ולשאוב את הנוזל שבו באופן רציף ובכך למנוע את המשיך התרחבותו. לאחר מכן נוזל זה נשלח לתרכיב למעבדה כדי להתאים לו טיפול אנטיביוטי נוסף. עם השיפור בדלקת יוזמן המטופל למכון הדימות להדגמת דרכי המרה כדי לראות אם יש אבנים בצינור המרה הראשי, שיש לעלוות לחיוב ניתוח מורכב יותר מכריתה הכיס.

כריתת כיס תפוח ומודלק ללא ניקו מקדים, כלומר אצל כאלו שהטיפול התרופתי הראשי נכשל, למערכת העיכול, הזונה תוך-ורידית ואנטיביוטיקה. לאחר מכן, כדי להיפטר מן האבנים ולמנוע הישנות של הדלקת, כורתים את הכיס. עם זאת,

רופא אלי עטר הוא מנהל מחלקת רימות בבית חולים השרון וחבר איגוד הרדיולוגים בהסתדרות הרפואית